Ann. IV. Num. XV.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, est: in Italia Libellarum 10; ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7 ½.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis Lib. 0,50 pro *unoquoque centimetro quadrato.*

Cuncta mittantur ad* ARISTIDEM LEONORI *equitem, commentarii VOX URBIS possessorem et administratorem

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN RUSSIA
Apud GEBETHNER ET WOLF
VARSAVIAE POLONORUM
Krakowskie Przedmiescie, 15

IN ANGLIA
Apud BURNS AND OATES
LONDON W.
28, Orchard Street.

IN CIVITATIBUS FOEDERATIS AMERICAE SEPTENTR.
Apud FRIDERICUM PUSTET
S. Sedis Apost. et S. Rituum Congr. Typogr.
NEW YORK
52, Barclay Street.
CINCINNATI
436, Main Street.

IN GERMANIA
Apud FRIDERICUM PUSTET
S. Sedis Apost. et S. Rituum Congr. Typogr.
RATISBONAE in BAVARIA

IN CANADA
Apud LIBRAIRIE GRANGER FRÈRES
MONTREAL
1699, Rue Notre-Dame.

RERUM INDEX

ROMAE

EX OFFICINA FORZANI ET SOCII

M DCCCCI

Ann. IV. ROMAE, Kal. Augusti MCMI. Num. XVI

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS:
In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam:
Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 ½.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR:
ARISTIDES LEONORI, eques.
ROMAE - Via Alessandrina, 87.

AUSTRALIANAE CIVITATES

IURE DOMINII COMMUNICATO CONSTITUTAE

EXPERIENTIA duce doctrinam pleramque omnem passim nunc interpretati sumus; cuius documenti ratio quam maxime hodie habenda videtur in omnibus quae de regeneranda reipublicae condicione popularium factionum duces suadent. Eorum enim sententias atque opiniones ex inani formarum contemplatione ad rerum gerendarum negotia transferre ipsi maxime satagunt. Quos tamen conatus, utpote rem arduam salebrosamque, ac mille obnoxiam periculis, incerto satis animo populi demirantur, intimo metu haerentes de supremo exitu, quo tot facunde promissa bona in hominum communitate concurrant.

Ne autem iisdem de dubiis atque anxietatibus tutum feratur iudicium obstat admodum, quae deest plerumque, experientiae vox, adeo ut, si quando eam audisse forte contigerit, maximi ponderis, quae tradiderit, quaeque docuerit auctoritatem obtineant.

✠

Atqui nonnulla nostris diebus, etsi toto caelo totoque oceano a nobis dissiti, monent Australiani incolae, quorum e nisibus erudiri nos nemo neget, qui recogitaverit quanta semper et ubique similitudo animorum mentiumque homines uno germine natos obstringat. Quinimmo Australia terra novis ausibus experiendis longe aptior est censenda, quam veteres Europae respublicae, quarum instituta, vetus historia, memoria maiorum, traditionis vis tantis roborata saeculis, aspera atque ingrata cuivis mutationi resistunt. Contra Australiani cives nostrae humanitatis fructibus inventisque omnibus et moribus perquam provectis non aliter quam ipsi nos gaudent beateque fruuntur, ita tamen ut ad omnia quaevis audenda, innovanda, evertenda solutior pateat aditus planiorque via consternatur.

Itaque Australiae in litoribus colonia viget floretque Victoriae reginae nomine insignis, cuius in finibus oppida nonnulla felici ausu sunt constituta, quae unanimi incolarum consensu « Oppida consociata » vel « communia » dicere placuit. Lege inibi cautum, ut singulis civibus, quos nova publica privataque vivendi ratio allexisset, cum novas illas respublicas ingredi mallent, certa pecuniae summa publico aere solvenda esset, dummodo tamen singulis in oppidis viginti saltem homines convenirent. Oblatum autem hoc ritu publicum aes tertio ab inita sodalitate anno ipsa sodalitas, constituta proportione, ita rependere quotannis oportet, ut decimo tertio anno sortem integram solverit.

Consociati cives latis suffragiis consules tres sibi praeponunt, quorum bona aut studia ipsius in oppidi finibus nulla sint, data iis potestate, ut quem forte indignum iudicaverint, sodalicii iure exspoliant atque sua e republica repellant. Pulsis tamen generale comitium provocare licet; quod si consulum confirmetur sententia, extorrum bona communitatis aerario cedunt. Hac lege iure hereditatis radicitus avulso, pulsus e republica civis tamquam mortuus habetur, quamvis possint interdum eius bona non ex hereditate, sed ad augendam virilem partem, viduae aut filiis tribui. Consules ad annum eliguntur, iterumque eligi possunt, sibique praesidem suo e collegio constituunt.

Ut autem circa exsilii poenam, vetustissimo iudiciorum ordini haerere et ipsi, nil aut parum innovantes, novae legis conditores coguntur; ita et in reipublicae moderatoribus constituendis aemulationum, iurgium, discordiarum semina posita sunt, quae, dum stabit corrupta hominis natura atque avida imperii libido, multa in detrimentum vertent, quae in bonum decerni placuit. Natura enim hominum, furca licet expulsa, recurret usque, atque alacres animo concitabit ad assequendum imperium; unde parum aequa deinde vitae ratio, novae aemulationes, novi quaestus exsurgent, eorumque passim fortuna iuvabitur qui, ut assolet, callidiore mente, et forte minus honesta, suam utilitatem procurent.

Comitium civium iis quae spectant universam communitatem providet, atque, praeter consulum electionem, res communitati necessarias emendas curat, laborumque fructus venditandos; operam denique cuique civi adsignandam eiusque pretium statuit, quibusdam in schedulis inscriptum, quod solvent socii, qui totius sodalitatis emporiis praesunt; quidquid enim vitae necessarium est, aliunde emi lege vetatur.

Poenae nomine dum schedulae pretium minuitur, labor contra malefacientibus augetur: operae laborisve arma atque instrumenta sodalitati in bonis sunt, pariterque quidquid singuli cives sua opera consequuntur in commune aerarium conferre oportet.

✠

His praemissis, qui fuerint tanti moliminis exitus Victoriae reipublicae moderatores experientia edocti tradunt:

Nullum oppidorum novo hoc iure viventium oblatam ad exstructionem publicam pecuniam reddere pro virili parte hactenus valuit; immo nonnulla etiam nova sibi elargiunda petierunt, ne ab incoepto desistere cogerentur. Nullo in oppido arvorum aut industrium artium fructibus expensas solvere licuit, resque et cibi, quos publici acervi praebuerunt, et pessima semper et deficientia adinventa. Siquidem novae huius legis opifices, ex inanibus verbis ad operam coacti, parum et male hactenus operam suam dederunt. Diu post solis ortum expergefacti, vix hora octava laborem inire consueverunt, moris heic vel illic interpositis ad recreationem, ad quietem, ad cibum sumendum, aut ad nicotianum fumum hauriendum beate. Cum enim singulos nulla urgeat necessitas, nullus trahendae vitae stimulus concitet, ab ingrata opera refugiant oportet coacti, quam cum suscipiant nulla alacritate, nullo studio praestare necesse est. Igitur quae singuli neglexerint, consulibus providenda et cavenda; eaque cura si iam in exiguis plerumque oppidis et quae vix manipulum civium capiunt, tam ardua evaserit, quaenam futura erit cum in maximis civitatibus insolitum regimen fuerit constitutum?

✠

Haec somnia tamen agitant passim hodierni novae communitatis propugnatores, quorum ferme, etsi multos crediderim pulcra specie deceptos, alios contra arcte retineo deceptores populi habendos, eos praesertim, quibus hodierna Australiana experientia, prouti nobis, innotuerit. Huius itaque magisterio iterum erudimur satis, quanta in bonorum communionem propugnandam amentia et stultitia subiciant.

P. ROSSANI.

DE PRONUNTIATIONE ET STUDIO

LINGUAE LATINAE (1)

ELOQUII donum et scribendi inventio duo sunt a Patre luminum homini optima data, quae suis ille viribus nequaquam assequi posset, fortasse nec intueri. Vir quidam haec habet ad rem: « Aliquod profecto sublime est ac mirabile quod XXV, aut ad summum XXX sonis, tot enim sunt vocales, dentales, labiales accentus, infinita propemodum fiat series vocum, nihil commune habentium cum iis, quae significant, cum iis, quae sentimus animo, ac tamen

(1) Haec ad nos missa sunt a socio nostro V. Hertel, excerpta e libro M. ROLLIN qui inscribitur: *De la manière d'enseigner et d'étudier les belles lettres par rapport à l'esprit et au cœur* (tome premier, § VI, Amsterdam, MDCCXXXII). Qui rem in hoc commentario fusius pertractavi, ea latine summatim reddere maxime opportunum duxi.

COMMENTARII "VOX URBIS" INDICES SINGULI

Quae ut magis magisque clarius innotescant, in memoriam revocandae sunt leges et mores Romanorum circa funebria et sepulcra.

Religio sepulcrorum ab institutis populi Romani innumeris sanctionibus facta est inviolabilis, neque exceptionem neque disparitatem personarum et cultus perspexit; itaque sive defunctus in vita pius aut impius, sive cultor deorum patriae, sive peregrinorum, aliarum nationum aut exterarum superstitionum erat, id saltem ex lege ordinaria constituebatur, ut locus in quo eius corpus inhumaretur, vel eius cineres conderentur, ex facto « religiosus » locus fieret. Inde sequitur coemeteria Christianorum, ex ipso quasi fundamento romanae legis de sepulcris, religiosa esse coram lege romana. Haec autem verba Getae ex iurisconsulto Marciano habemus: « Religiosum locum unusquisque sua voluntate facit, dum mortuum infert in locum suum ». Coemeteria ergo Christianorum religiosa coram lege habebantur, quamvis christiana religio prorsus illicita esset, et Christi asseclae eorumque fides proscripta et damnata.

Ex hac, quam « religiositatem legalem » appello, coemeteriorum christianorum, fiebat ut sepulcra neque vendi, neque alienari possent una cum area, quae iisdem sepulcris esset adiecta, vel, ut iuridicis verbis utar, « quae monumento cederet ». Quin etiam neque poterat possessus transire ex una ad alteram gentem absque pontificum consensu, neque cadavera ipsa sine eorum iussu ex uno in alium locum condere licebat; poenisque mulctabantur violatores sepulcrorum capite plexi vel ad metalla damnati (1). Immo religio haec tanta erat, ut ipsa aedificia superiora, idest « cellae », seu « cellae memoriae », seu « monumenta », pontificibus non permittentibus, ne instaurari quidem possent si casu quodam vel vetustate collaberentur. Quod ex ipsis inscriptionibus comprobatur, quarum unam e. g. referre iuvat:

D·M
MARCIA·AVGVRINA·SEPVL
CRVM·PARENTVM·SVORVM
VETVSTATE·CONRVP
TVM·PERMISSV·PONTIFICVM
C·V·RESTITVIT·LIBERTIS·LIB
ERTABVSQVE·POSTERISQVE·EOR
VM HIC·MONIMENTVS·EXTRA
NEV·HEREDE·NON·SEQVITVR

Sed potius quam violatores, pertimescebant antiqui in sepulcris ne iuris consulti propter aliquam controversiam intervenirent; quorum adventus perniciosissimus omni tempore habitus est, unde formula illa satis cognita: HVIC MONVMENTO DOLVS MALVS ABESTO ET IVRISCONSVLTVS.

Qui quidem pontificum interventus aliquod incommodum seu impedimentum profecto Christianis poterat afferre; sed liquet illum nunquam implorasse Christi fideles ad sua coemeteria instauranda; nam profecto maxime in coemeteriis subterraneis haec conditio eos facile eximebat, quam probabilius non semper prae aedificiis subdialibus declinare potuerunt, et ipsi fortasse tolerarunt absque conscientiae offendiculo et absque rituum idololatrarum contaminatione; eo magis quod nota istarum praescriptionum magna ex parte civilis esset, non religiosa, quamvis ad ius pontificale pertineret.

Et ita porro explicari debet lex illa Constantii, Constantini filii, christiani imperatoris, qui fidei catholicae studiosus fuit, quum pontificibus ius concedendi veniam servavit ad instauranda sepulcra, prouti in Codice Theodosiano legere est. Ergo illa « pontificum iurisdictio » parum onerabat fideles, eratque potius negative sumenda; pontifices quippe vigilare debebant ne sepulcra violarentur, neque in illis molitiones fierent: a quibus violationibus et molitionibus fideles omnino abhorrebant; itaque nos modo etiam invenimus eorum sepulcra saepe intacta et incontaminata.

Nec lex vetabat quominus in coemeteriis conderentur corpora eorum qui supplicio affecti fuissent, scilicet capitis damnatorum, qui christiana appellatione « martyres » vocabantur. Nam ex actis martyrum constat pluries eos publice conditos fuisse, absque ulla cautela, immo etiam magna pompa a fidelibus in eorum coemeteriis et areis; quod legimus e. g. sancto Cypriano contigisse, qui ductus fuit magno populo comitante « cum cereis et scolacibus, cum pompa et triumpho magno ».

Saeculo igitur tertio corpus episcopi et martyris per vias urbis, saeviente persecutione, tuto transferri potuit, immo « cum pompa et triumpho », ad sepulcrum. Ex quo subdere licet sepulturam etiam martyrum non fuisse actum illegalem, sed permissum a legibus: quae revera statuebant, ut corpora suppliciatorum repetita a magistratibus, petentibus concedenda essent. Hoc legimus de principe martyrum, immo de divino martyre Iesu Christo, cuius corpus concessum fuit a Pilato Iosepho Arimatheensi. Haec sunt verba quibus in Codice Romano istae leges exprimuntur voce Pauli iurisconsulti: « Corpora animadversorum quibuslibet petentibus ad sepulturam danda sunt »; unde eruitur nullum excipi cultum, nullam personam.

Ipsi imperatores Diocletianus et Maximianus, quamquam Christianis infensissimi, edicto tamen haec constituerunt: « Obnoxios criminum digno supplicio subiectos sepulturae tradi non vetamus »; quae lex si aliquando neglecta est, et corpora denegata fidelibus, id hac una causa accidit, ne possessio reliquiarum illos, uti reapse erat, magis ad pietatis atque Christi religionem incitaret. Quin immo praecipue ex sepultura martyris cuiusdam in aliquo praedio originem suam duxisse multa coemeteria affirmare debemus; nam fideles volentes iuxta eum condi, tempore secundo coemeteria construebant: haec enim origo coemeterii Sancti Petri, Sancti Pauli, Sancti Valentini, Sanctae Felicitatis, Sancti Ermetis, Sanctae Domitillae, etc.

Ex ineditis M. Armellini.

(1) « Qui sepulcrum violaverint, aut de sepulcro aliquo detulerint, pro personarum qualitate aut in metallum dantur, aut in insulam deportantur » (Pauli *Sent.* II, c. 13).

UVAE CORNUATAE ORIGO

Tempora mutantur; picti olim scuta Labici
Acres in ferrum, praeda stimulante, ruebant;
Nunc hos non praedae studium, non tela, nec ignes
Exagitant, sed pacis amor, foecundaque terrae
Munera. Non etenim Baccho stat gratior ulla
Ex Italis regio, magis aut foecunda racemis.
Mite solum fuerat, praesertim et vitibus aptum
Tiburi, et adlaudat Flaccus; quae rura Falernum
Gignebant, veteres laudarunt grata Lyaeo;
Massica laudarunt; at cur tua vina, Labicum,
Quae colles fundunt Thyrreni sub maris aura,
Praeteriere? Feram quod vel causae instar habetur,
Vel vera est causa, ac tota cantatur in Urbe.
Exutus templis Latio quum Bacchus abiret
Exsul, et effugeret Petrum deiectus ab ara,
Decedente die, tenebrisque ruentibus, aeger
Tiburtes donis cumulatos (hospita namque
Moenia sperabat) pedes et nullo aere petebat.
Ah! demens, homines aliquid sine foenore velle
Qui speret, vulgique animos sine foenore tentet!
Cauponem accedens, Lucana ad marmora, nomen
Edidit, et casus aperit, quae tristia Parcae
Fila diis ducant priscis, conversaque fata.
Hic hominis facies, primis laetissima verbis,
Adventante deo, coepit tenebrescere. Sed vix
Bacchus, qui solitus gratis dare dona precanti,
Quae sibi causa viae fuerit, cur Tiburis arces
Appeteret, quid posse putet sperare precando,
Dura hominis facies facta est tenebrosior Orco.
At quum exsul divus longo de tramite fessus
Gratuitum hospitium noctu, mensamque petivit
Gratuitam, misero nam res nec stabat in asse,
Surrexit caupo, subitaque incanduit ira.
— Mene — inquit — quisquis fueris divûmque hominumque,
Fallere posse putas, et, quin sestertia solvas,
Verba dare hic speras? Non hoc domus ista, nec ingens
Hospite Tibur eget! Vade, ac te flumina possint
Accipere ad nostros muros volventia fluctum. —
Bacchus, nam esuries stomachum stimulabat, in isdem
Haerebat precibus, memorans quam multa dedisset
Dona meri campis, quantum, qui Tibure degunt,
Arbuta sive colant, seu vites vitibus addant,
Deberent. Animo peioribus ignibus arsit;
Ingratis etenim mos hic. Tunc obvia raptat,
Queis importunum, vi allata, expelleret aede,
Et sude, qua hospitii portas munire solebat
Interius noctu, Bacchum percussit in armo.
Effugit exclamans; sequitur crudelis, et instat;
Et nisi opem veniens hospes de calle dedisset,
Ultimus ille locus Baccho, et nox summa fuisset.
Namque Labicanus quidam, quem multa vocarant
Tiburem in adversum, repetebat rura peractis,
Lentus iter faciens, placidoque repandus asello.
Non erat huic facies, virtus neque cognita Bacchi;
Sed rixam credens, ne fuso sanguine terram
Quis scelerarет, adest celer; et, nec opinus utrisque,
Incidit in medios, subitusque et dexter et acer
Cauponem ligno spoliat, dum voce profatur:
— Qui fugis in praeceps, ego sum hic, absiste moveri;
Tu, modo qui urgebas, sta, te ne dura fatigent.
Iuppiter hospitii est vindex; hoc iura tuentur;
Ac demum hospitii est vindex, gravior Iove, Caesar. —
Post haec composuit rem verbo atque aere, reducens
Coenatum interius Bacchum, atque argentea solvit
Pro se, pro divo, quae caupo iussit avarus.
Persuadente deo, cesserunt nocte sub ipsa
Inde ambo. Fertur dimissus nubibus ignis
Nocte illa incendisse locum, nam pontis ad arcum
Exstant relliquiae murorum, et certa ruina.
Ergo, excedentes nota regione viarum,
Nocte Labicanos calles atque arva petebant.
Interea divûm cultor, pius ille Labici
Incola, nam norat coenans adversa Lyaei,
Obtulit hospitium divo: — Rus — dixit — Iacche,
Rus breve stat nobis, quod parca colona tuetur,
Vitibus at miseris consertum; quippe negavit
Dona meri nobis deus, ut puto, Iuppiter. Hic tu
Stare potes, donec Petri, quo urgeris, ab Urbe
Decidat imperium nostra; tunc ad tua templa
(Omen tolle meum) victor laetusque redibis. —
Audiit arridens Bacchus; dein ista rependit:
— Gratus id accipio, quod sponte piissimus offers;
Sed neque te hospitio Bacchum excepisse pigebit,
Nec, me qui eiecit, longum gaudere licebit.
Vos, autem, o quotquot colitis pia rura Labici,
Polliceor iurans Manes, Stygiamque paludem,
Audite haec memores, animisque haec figite vestris:
Quae Tiburtinis modo Copia regnat in agris,
Expressisque botris implet cellaria vino,
In vestros colles, vestra et migrabit in arva.
Stillabunt vestris campis mea dona, meroque
(Vel pluat e caelo, vel currat fontibus amnis,
Germinet aut tellus), quae terris, aethere, et amne,
Cuncta fluent, mustoque undabunt omnia late.
Tiburis at vites exhinc mea dona relinquent,

intima nobis exprimunt, tum quae agitamus mente, tum quae corde versamus» (1).

Alterum insuper est, simile huic, reperisse signa quaedam, quae stilo, colore exarata chartis, ligno, marmore, aere, oculis nostris absque sono loquantur, auribusque insonent, speciemque habeant, quam animus accipiat, os reddat, et volucre verbum, vel post millennia, fixum atque immutabile constituant. Interest haec inducere consideranda in animos puerorum, haec altius imponere adolescentibus, qui primas ad studia movent manus, praesertim vero quia bono hoc quotidie utimur, quotidie fruimur, neque debitas Datori Summo pro his gratias agimus.

Olim et scribendi et pronuntiandi recte modus et ratio principem grammaticae partem constituebant. Nonnulla vero, quae sublimiora sunt, iuvat servare studiis ulterius provectis, consona magis aetati atque intelligentiae firmiori. At necessarium omnino est adolescentibus cognoscere characterum naturam et relationes mutuas. Ita noscent harmoniam numerosque periodi, etymologiam quorumdam vocabulorum, modum quo antea, quo postea modo fuerint conscripta quamplurima, et obscuriora intelligere veterum nonnulla scriptorum.

Prisci illi, cum loquerentur, longarum breviumque vocalium servabant vim, atque ore reddebant integram, quod nobis exploratum est in penultimis verborum «amabam», «circumdabam»; at profecto quod erat in compositis verbi «do, das», etiam in «dabam» et in «steti» esse debebat. Numquid ex hac incuria latini versus apud nos nativi leporis et gratiae plura perdunt? Idem esset puto ac si quis gallice pronuntiaret *pâle*, quod de animalibus dicitur, sicut *pâte*, quod massam exprimit ex farina et aqua confectam. M. Perrault, qui scripsit *a* verbi «cano» in illo Vergilii versu: *Arma virumque cano*, ita pronuntiandum sicut *a* quae secunda est in voce «cantabo», subiiciens ab Horatio reprehensum versum: *Fortunam Priami cantabo et nobile bellum*, iure a Despreaux arguitur de errore, quem in scholis et e scholis non bene moratis et expolitis hausit, ubi prima vocali producta bisyllabae voces pronuntiantur.

Olim Latini, scribentes loquentesque, communi ferme usu *i* et *u* utebantur, subdentes alium pro alio impune. Quintilianum auctorem habemus sua aetate «here» pro «heri», «sibe» et «quase» pro «sibi» et «quasi» scribi, et Tito Livio fuisse in more ita scribere. Hinc et credo duplicia illa «pelvem» et «pelvim», «navem» et «navim», «igne», «igni», etc. Hinc etiam diphtongus «ei» dulcior in *e* quam in *i*, hinc relicta, omnia quae Sallustio placuerunt, «omneis» pro «omnes», «maxumus» pro «maximus», «faciunda», «agunda», et similia, prouti tulit usus,

Quem penes arbitrium est, et ius et norma loquendi.

Quod quidem in tertio *De Oratore* fert Cicero, dum Crassus Cottam et Sulpicium simul hisce redarguit: «Quare, Cotta noster, cuius tu illa lata, Sulpici, nonnunquam imitaris, ut iota litteram tollas, et *e* plenissimum dicas, non mihi oratores antiquos, sed messores videris imitari». Rusticis autem, Varrone teste, id solebat esse frequentius, qui «vellam» pro «villam» dicerent, prouti nunc apud nostros, ubi littera *i* post se *n* habeat, aut *m*; atqui ita non «princeps», non «ingens», non «ingenium», non «immitis», sed «prenceps», «engens», «engenium», «emmitis» pronuntietur. Vetus *u* adhuc Italis et Hispanis idem ac Latinis fuerat; Gallis idem ac diphtongus *ou* sonat; propterea quod «cuculus» penes nos ita dicetur prout si «coucoulus» scriberetur. Nomen autem huius avis gallicum *coucou*, onomatopeicum est, quum referat cantum volucris proprium. Sonus, quem Italici et Latini tribuunt vocali huic, suavissimus est, et ego indignor quoties audio: «dominum» et «dederunt» pronuntiari per *o* plenum, quasi: «dominom» et «dederont» scriberentur. Vitium est itaque quod scholae non abraserunt, sed altius confirmarunt et quasi medullis adolescentium infixerunt.

Liquidae *l*, *r* suaviter apud Latinos, quia festine et facile enuntiabantur. *M* liquida pariter, quam Quintilianus «mugientem literam» appellat, obtusum edebat sonum, et plerumque etiam in soluta oratione supprimebatur, praesertim in fine vocis, si sequens verbum vocali inciperet, ut in «die' hanc», pro «diem hanc»; nec inficiari potest dulcedo et gratia in versu: *Multu' ille et terris iactatus et alto.* Quapropter Quintilianus addit (lib. IX, c. 4): «Etiamsi scribitur, tamen parum exprimitur; adeo ut paene cuiusdam novae literae sonum reddat».

S vero litera sibilans vel olim supprimebatur in fine: «seren' fuit», «dignu' loco», «senio confectu' quiescit» (apud Ennium). Hanc et nos Galli amovemus, quasi scripta non esset: *Vous nous faites.* Romanis in medio vocis interdum et duplex placuit ubi longam sequeretur vocalem, prout in «caussa», «cassus», «divissiones»; idque Quintiliano testante, nam, ait, «hoc modo et ipsum [Ciceronem], et Vergilium scripsisse manus eorum docet» (lib. I, c. 13).

Ad ζ quod attinet, haec sine asperitate erat, et gratiam per labra fundebat. Credo eodem sono fuisse, quo *s* in gallicis vocibus inter vocales duas collocata, ex. gr. *Muse*; huic tamen aliquid molle de litera δ (*delta*) copulatum erat; prout apud Doricos συρίσδω, συρίζω erat (1). Nec desunt qui credant «Mezentium, Medsentium», haud autem «Mesdentium» ore edendum. Sunt insuper quaedam leges, quibus litera iuxta conditionem collocationis in voce sonum obtineat a nota diversum. Quintilianus auctor est in verbo «obtinuit», scribi *b*, effari autem hanc omnes «optinuit» (2). Quod quidem et apud nos in usu est, qui scribimus: *grand esprit, grand homme*, et contra *grant esprit, grant homme* pronunciamus.

Praefixa vocali litera, aut siquid aliud sit, *h*, aspirationem plerumque fortem iubebat; quod facile visu est, immo auditu in carminibus, quae simul et indices et sonorum iudices in lingua sunt:

Mene Iliacis occumbere campis
Non potuisse, tuaque animam hanc effundere dextra? (3)
. . . . . si Pergama dextra
Defendi possent, etiam hac defensa fuissent (4).

Hisce vero si validam aspirationem dempseris, harmonicum illud nescio quid amittunt. Hoc autem defectu robustioris aspirationis praeceptores videant ne discipuli, praesertim Parisienses, imbuantur.

Utile demum censeo ut aliquid innuatur de *v* et *j* consonantibus, quae non idem apud antiquos erant sono, ut nunc apud nos. Augustus Claudius imperator digamma aeolicum proposuerat pro *v* scribendum, ut *v* latino nudum certumque sonum vocalis *u* daret; itaque «terminafit» pro «terminavit» inductum esse. Frustra voluit naturam expellere furca.

At ex hisce quae proposui, quaeque ego a grammatica *Porto-Reale* magna ex parte deprompsi, patet nos, longe aliter ac Romanis in more esset, plura pronuntiare latina, quae partim praeceptorum socordia, partim iuvenum levitate contingant. Ceterum Romanis illud erat ut optime callerent accentus, optime pronuntiarent; namque, ait Cicero (1), «in versu quidem theatra tota proclamant, si fuit una syllaba aut brevior, aut longior. Nec vero multitudo pedes novit, nec ullos numeros tenet, nec illud, quod offendit, aut cur, aut in quo offendit, intelligit; et tamen omnium longitudinum et brevitatum in sonis, sicut acutarum graviumque vocum, iudicium ipsa natura in auribus nostris collocavit».

In haec animadvertere utile erit ut adolescentes recte scribant atque pronuntient, magnum quippe dabunt animo ad numerum normamque veterum prolatae voces. Aliquid latinae animae in accentu est, nec ille in scribendo et in dicendo numerum concipere potuit, cui plurimum Cicero, ceterique scriptores aurei et argentei obsecuti sunt, qui rectam gratamque et germanam accentus expressionem neglexerint. Haec autem tradenda sunt pedetentim ab ipso limine latinarum rerum, in hac quotidie excolendi pueri, adolescentes exercendi, ita porro ut multitudo mole non opprimat, exiguitas ieiunos non relinquat. Ars artium docere est, cuius vitia sunt et nimis ingerere, et parum; illud quia taedium gignit, hoc quia ignorantiam. Optime praeceptor faciet, qui vitarit utramque perniciem.

H. P.

(1) *Gram. ration.* p. 27.

Phoenices primi, si famae creditur, ausi
Mansuram rudibus vocem signare figuris.

LUCAN. lib. 3.

C'est de lui que nous vient cet art ingénieuse
De peindre la parole et de parler aux yeux;
Et, par les traits divers de figures tracées,
Donner de la couleur et du corps aux pensées.

BREB.

(1) QUINTIL. lib. XII, c. 10.

(2) Id. lib. I, c. 23.

(3) VERG. *Aeneid.* I, v. 101.

(4) VERG. *Aeneid.* II, v. 291.

(1) *Orat.* n. 173.

DE LEGALITATE COEMETERIORUM CHRISTIANORUM

Quomodo Christiani possidere potuerint et in suis coemeteriis vexationis tempore sepeliri, quaestio fuit usque ad aetatem nostram quasi aenigma, quod insolutum reliquerunt veteres rerum ecclesiasticarum scriptores. Plerique enim eorum, qui ut illam resolverent conati sunt, ridiculas prorsus et fabulosas solutiones proposuere, quae tamen etiam nunc tenentur ab omnibus, et non raro a viris doctis, studio vero antiquitatis christianae satis profanis. Quorum quidem argumentorum haec summa: fideles clam in coemeteriis, i. e. in «catacumbis», habitasse, quasi de illis cavernis nihil omnino scirent insectatores; cavernas has propterea fuisse vetustissimas arenafodinas romanas, prorsus relictas et ignoratas.

Haec nimirum doctrina communis circa coemeteria antiqua christiana, quae tamen, prouti enunciatur, cumulum ingentem errorum complectitur, non modo historiae et monumentis, sed etiam rationi contradicentium.

Nam I° nec coemeteria exstiterunt arenafodinae seu arenaria ethnicorum, ab his derelicta, cum fuerint immo in eorum possessionibus consulto effossa a fidelibus; dicam etiam admirabilem constitisse fructum laboris aurique christiani quatuor saeculorum; II° nec ideo fuerunt effossa ut essent habitationes fidelium; III° nec ignorarunt ethnici ipsique magistratus.

artibus unquam morientur. Neque pariter datum erit omnibus, etsi omni arte maxime exculti, eadem exquisito sensu percipere quo poeta aut pictor. Siquidem in negotiosa, quae plerisque contingit, vita curis innumerabilibus distenta ac saepe oppressa vivacissimam ac paene voracem poesis esse flammam oportet, quae tot angustiis suffocata non restinguatur. Quam cum quis in corde suo, anxiis negociis iteratisque doloribus non fractus, tamquam in Vestae larario usque servaverit, is adlectus artifex, is poeta divino privilegio sacer erit et, cum hora dederit, opera aut cantu civibus sese pandet.

Eius autem si potenter lecta, si lucide disposita, si callide facta, si pulcre ornata opera erunt, tunc, quo magis eruditi ac sagaces cives, eo maiore plausu praemium rependent. Neque enim, quae remota antiquitate Atheniensium summis viris e sui populi laudibus incitamenta ad maiora patranda accesserunt, ea nostris hodierno in reipublicae statu deerunt, cum praesertim quae praenunciantur popularium rerum augmenta suam diem viderint. Nam uti divitiis atque copiis praeditus vir in sui ipsius eruditionem incumbere maximis impensis valet et suum ingenium acuere, et mentem doctrina ditare; ita si dederint di felicem quam auspicamur aetatem, cum nullum iam neque agricolam neque opificem fuscas inter suae casae parietes urgebit atra necessitas, tunc eius quoque animus satis pacatus, quae pulcra renident aut exhibentur tandem aliquando circumspiciet. Saepe enim miramur tantas maris, terrae caelique divitias vana quasi atque inutili pompa esse diffusas; nos, quibus anxietate pressis, omnique malo excruciatis, vix decies in anno caelum intueri datur: rusticos autem videmus, etsi indesinenter inter mundi pulcherrimos adspectus versantes, negligere plerumque, tamquam non sit, quae circum undique effusa refulget rerum pulcritudo: ita ut et de illis semper, et de urbanis saepe, illud videatur Alligherii posse alia mente iterari:

Muovesi il cielo e intorno vi si gira
Mostrandovi le sue bellezze eterne,
E l'occhio vostro pure a terra mira (1).

Atqui si, ut haec divinae pulcritudinis barbara sane negligentia ac paene ignorantia tollatur, immutanda hodierna reipublicae conditio est, me sane huius immutationis desiderio flagrare non pudet, neque tristibus moror auguriis, quae nullum in universa exculta civitate summum poetam aut artificem summum futurum amplius praelugeant. Amielio autem Gallo, aut Gabrieli nostro, aut Norvego Ibsenio, etsi viris ingenio praeclaris, tamen, pro mea humilitate, laetus valedicam, eorumque comptissimos asseclas, mysteriaque lectissima ceteris mortalibus impervia incuriosus salutem. Abnormem enim sententiam, ad quam ipsorum philosophia et ars plane reducitur, audire est ab Ibsenio in comoedia, quam inscripsit *Hostis popularium*, Stockmann medici ex ore asserentis: « Veritatem hanc novam tenui: hominem omnium fortissimum censendum, qui maxime solus ». Haec princeps sui ipsius amoris aptissima formula; at quaeso, quae fuerit unquam ab omni humanitatis progressu, ab omni evangelica doctrina maxime aliena, dum Apostolus nunquam fessus docet: « Filioli, diligite alterutrum »? Atqui, si verum est, quod nemo dubitat, evangelica praecepta tamquam fundamentum et fulcrum totius veritatis atque humanitatis fuisse, nihil, ne bonis quidem artibus ex iis rerum immutationibus timendum censeo, quae e caritate, maxima sane Christi lege, in vitam hominum inducta defluxerint. Quinimmo, poetam iam et artificem in dies exspecto, cui, ut Hugoni Gallo tamquam libertatis vati esse contigit, christianae caritatis praeconem esse detur. Huius si poema aliquando prodeat, nulla certe aucta humanitas, nulla quamtumvis effusa eruditio, aut propagata doctrina in ultimum usque aevum famam et gloriam obruent.

I. Antonelli.

(1) *Purg.* XIV, 151.

ALEXANDER BOTTICELLIUS

Imaginem Alexandri Filipepi (ita enim vocabatur summus ille pictor, quem Botticelli cognomento novimus) ex eius tabula deprompsimus, quae reges infantem Iesum in stabula adorantes refert, ut lineamenta lectores intuerentur illius, cuius, usui morem gerentes, plures tabulas iam dedimus. Aequales enim nostros, Anglicum praesertim studium ubique terrarum imitatos, videmus opera Alexandri, nitore quodam suo, et calliditate stili, et suavitate colorum, non raro ipsius Urbinatis tabulis praeferre. Quod nec laudamus, nec improbamus: *trahit enim sua quemque voluptas.*

Alexander, Florentiae natus anno MCDXXXVII, habuit primum delineandi magistrum Botticellium, a quo cognomentum usurpavit; mox autem Philippi Lippi praecepta sequutus est.

Parvae plerumque formae tenuesque imagines prima opera eius, sed lectissima pariter fuere; quae inter Georgius Vasarius tabulas memorat duas, alteram Apellis calumniam referentem, alteram Deiparam in caelum evectam.

Xystus IV pontifex eum, una cum Stephano Ghirlandaio, Rossellio, Luca Cortonensi, Bartholomaeo Aretino, Romam vocavit, quibus commisit ut sacellum, quod suo nomine Xystinum dixerat, picturis condecorarent: Botticellio autem rei summam tradidit, eorumque magistrum iussit appellari.

Qui tanto honore dignus *Christum tentatum, Moysen Ietri filias contra Madianitas pastores adiuvantem*, aliaque vivis coloribus insolitoque vigore ita pinxit, ut – adeo eum incitaverat aemulatio – pulcherrima inter eius opera ipsis aequalibus visa fuerint. Vasarius illum laudat etiam quasi primum lignarium sculptorem, ipsumque tradit usque ab anno MCDLXXIV Alligherii *Infernum*, fictis ad rem tabellis, arte sua illustrasse: Lomazzus vero artis huius auctorem Andream Mantegna docet. Quidquid autem de re fuerit, unum certum est, assiduum Alligherii lectorem Alexandrum fuisse, etsi alienum quam maxime a severo poetae ingenio: eum enim suavem, lenem, diligenterque pingentem potiusquam fortiter atque aspere semper videmus.

A. Costaggini.

COMMUNIA VITAE

De salutatione.

Sicuti literarum notae et verborum sonus gentes apud omnes sunt, ita etiam salutatio; emicant enim haec omnia vel ab instinctu cordis, vel ab instinctu intellectus, vel ab utrisque simul coniunctis; at dum necessarium quoddam est homini illa proferre, libertati subiicitur proferendi modus, propterea quod dum idem sentimus, diversa tamen et longe alia enunciare solemus. Itaque salutandi modos inter se si contuleris, non solum regionum, cultus, humanitatis, originis diversitatem populorum accipies, sed, quae grata apud alios in salutatione congregata fuerunt, haec veluti ingrata detestataque penitus a salutandi ritu remota penes alios fuisse.

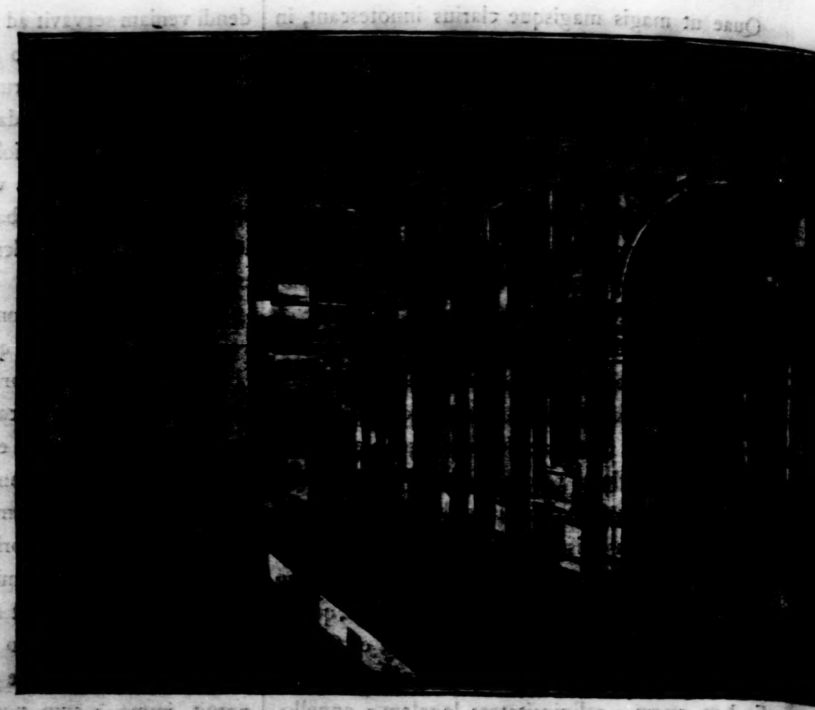
Quaenam ergo in salutando sententia singulis? Una quidem: ut non modo urbanum, sed benevolentissimum ostenderemus in eos animum, quos salvere iubemus.

Quinam vero significandi atque ostendendi modi?... Iam in eo eram ut dicerem vetus illud: « quot capita, tot sententiae »; sed res a capite ad civitates primum, in quibus origo et fons gentis perspicitur; inde ad pagos et provincias, in quibus mores, et soli caelique conditiones plerumque inspiciuntur; denique ad oppida, ne ad familias dicam, contrahenda res est.

In salutatione vero tum danda tum reddenda duplex emicat ordo rerum. Nam aut aliquid signis ostendimus, aut aliquid sermone elicimus. In iis, quae dicimus, unum prae ceteris elucet, nempe ut valeamus, ut salvi simus, incolumes, florentes, beati, ut multos per annos ea felicitate, quae placet, utamur, ut in bonum quaeque cadant, et benevertant. At salutatio quae signis fit, quaeque proinde idem deberet ostendere – nam signum et gestus sunt quodammodo aut verbi, aut cogitationis contracta manifestatio, quae ideo vehementior est quo brevior – etsi eadem ferat, eadem tradat intelligenda, quae verbis exprimerentur faustissimis, quasi lacus, qui plures effundatur in fluvios per diversa et opposita dilabentes, ridicula modo fert quae aliis gravia; modo moventia stomachum, quae aliis delicatissima videantur; modo foeda, quae digna et politiora ab aliis existimentur.

Ecquid vero, quaeso, est illud puerulis, infantibusque paene commune, quo vel digredientem, vel intuentem, vel adeuntem carissimum et arridentem salutant porrecto brachio, porrectis digitis, supina tamen manu,

Theatri Olympici Vicentini prospectus. (Photographice expresserunt Fr. Alinari - Florentiae).

Cornuaque ex aliis perdidit ... suo,
Nec de ... debilior ... vitium. —
Hunc ... indigenam; ... ista dolitae;
Et, quia ... erat, nec ... erat alla secundi,
... hunc in ... redegit.
Quique ... formae,
Nec ... gratissima ...,
Undique ... grandis, ...
Tiburtis ... complet.

... De Vecchi Pieralice.

THEATRUM OLYMPICUM VICENTINUM

Graeca fabula graeco in theatro acta est Vicentiae; Sophoclis *Oedipum* Gustavus Salvini dedit, italorum qui in scenam prodeunt tragoedus inter ...

Factum scenae referimus, quam Andreas Palladius, aureo italicarum artium aevo, nomen ab Olympicis ludis mutuatus, exstruxit ea in urbe patria, quam, Remmat iuxta verba, « architecturae urbem » reddiderat. Vigebat tunc Olympica Academia, cuius mandato munus hic anno MDLXXX susceptum est. Deerat enim locus, qui tantis viris aptus esset Parnassus, praesertim postquam *Sophonisba* Ioannis Georgii Trissini acta fabula fuerat eo ritu, quo paulo ante Florentiae in Oricellariis hortis *Rosmunda*. Atqui, ut erant tunc temporis latina graecaque omnia, Palladii consilium fuit graecum theatrum erigere, quod tamen haud praescivit supremum sibi opus futurum: eum enim, iactis vix novae aedis fundamentis, mors praeter spem eripuit. Itaque Syllae Palladio, Andreae filio, translatum ab academicis munus: quo moderante, quatuor post annos perfecta res est.

Aedibus inaugurandis idem *Oedipus Rex* Sophoclis tragoedia praelecta, quem ad finem Vincentius Scamozzi, Andreae discipulus, per quinque scenae portas longe fugientes Thebarum vias voluit effingere murario opere, domibus, templis, delubris insignes, quas et hodie miramur. Oedipi personam tunc Aloisius Groto gessit, cui cognomen deinde Adriae Coecus fuit.

Anno MDCCCXLVII iterum *Oedipus* coram sapientum eruditorumque comitiis in scena apparuit, Gustavo Modena atque Ernesto Rossi agentibus; denique superiore mense, prouti dictum est; tantisque plausibus, quantos augurari sibi ipse Sophocles potuisset.

Theatrum, optima ferme inter Palladii opera, in ellypticam figuram patet: gradus, qui in caveam descendunt, his millibus usque spectantium dant locum; inferius sternitur chori platea, cui imminet pulpitum, quod scena a tergo atque utraque ex parte praecingit; alis adiungitur hinc et inde extremus murus, qui in orbem flexus gradinum summam crepidinem coronat. At scena et murus, columnis atque signis, sculptisque imaginibus miro artificio decorantur, eaque elegantissimo delineata stilo, ut non tam atticam sobrietatem, quam romanam potius redoleant magnificentiam.

In scenae fronte binae superimponuntur corinthio ordine aedes fictilibus anaglyptis in vertice coronatae, quae Herculis gesta reddunt. Medium autem super portam, quam regalem vocant, unde προσκήνιον aditus est, insigne academicorum renidet insculptum, hyppodromum, marmoreaque subiicitur inscriptio, in fundationis memoriam. Is murus autem in supremo gradu eminet corinthiis columnis et ipse ornatus atque distinctus, unde septem per intercolumnia descensus in caveam hiat: reliquum opus quindeni loculi exornant, suum quisque signum continentes; vertex ad ultimum peristylio elegantissimo, signis pariter ornato, praecingitur: theatrum omne velarium latino more contegit.

Quae cum spectator inopinato perceperit, facere non potest quin eadem haeret, quae Napoleon locum visitans, Bavarica regina comitante, fassus est: « Domina! Athenis sumus! »

Laelius.

DE LIBERALIUM ARTIUM FATO
IN FUTURA PUBLICA RE

Uti in civili reipublicae ambitu, ita et in liberalium artium curriculo factiones duas adverse pugnare unguibus et rostris hodie conspicimus: qui caritatem sectantur eamque prae libertate diligunt, et qui, contra, libertatem maxime fovent eiusque iura, caritate saepe neglecta, quovis pretio tuentur.

Sed ut hinc inde futuro tempore factiones hae conveniant atque componantur amice natura ipsa rerum cogit. Etenim illae duae ex quibus suas opiniones deducunt ac tamquam e fonte derivant apta concordia in rerum natura agere noscuntur; unde certum coniectui est quae consequutiones inde inferantur, cum pacifico more sint una coniunctae. Quae si in omni vita contigerint, etiam in liberalium artium exercitio suam vim obtinebunt: neque a fausta spe nos deterrent lugubres utriusque factionis minae infaustaque auguria.

Obiiciunt libertatis sectatores, hodierna, in quam ruimus, omnium hominum aequalitate nihil pulcritudinis artificio perniciosius; nam – aiunt – dum unumquemque provecta humanitas latissimeque effusa satis erudit, excolit, instruitque doctrina et litteris, rarissimos usque facit illos totius poeseos aut philosophiae duces, quos praeteritae aetates facile eminere super reliquum rudemque gregem sunt demiratae. Contra omnia obvia cuique fiunt, plana atque aperta, nec est tam arduus Parnassi vertex, quem se humilissimus quisque homunculus non arrepturum confidat. Ita, si quis forte sibi ignitas senserit prae ceteris fremere pennas, illum ab iucundo volatu multitudo infinita scriptorum doctorumque immensa librorum carminumve copia a quovis ausu deterrebit. Quae etsi aliquantulum vera sint, tamen, iuvat iterare, maturantia fata non morantur. Nec profecto multitudo civitatis, quae solet hodie esse excultior exquisitiorque ingenio, immane veluti monstrum existimem adeoque indomitum, ut sese non patiatur a praevalido viro corrigi et teneri. Caritatem enim mutuamque vivendi humanitatem foveas quantum vis ac provehas, nunquam tamen feceris, ut quae natura sua latent heic vel illic, potentissimae vires ceteras superare non valeant, neque hominem animo et virtute aequalibus praeeuntem cum sequaci grege comprimas unquam, aut iis denique limitibus coerceas. Nam quicumque sapit, aestimat, iudicat, proponit fortius quam ceteri vel prudentius, is aequalium multitudini, ut supereemineat brevi, nisi fortuna adversetur, oportet; neque ulla erit humanae vivendi rationis communitas, quae mentis animique summas virtutes bonorum omnium auctrices et divino consilio constitutas labefactet aut deleat.

Itaque non pictorum afflatus, non musicorum aestus, non poetarum flamen quoadusque tot pulcherrima circumspicientibus renideant oculis, tot suavissima e mari, e vento, ex aura, e silvis resonent

DE "PHOTOTHERAPIA,,

«PHOTOTHERAPIA» iam aliquot annos in humanae vitae usum adducta, post Roentgenios radios repertos et experimenta sumpta ad ea utendum in morborum levamen, medicae artis doctorum animum late in se convertit. Et prospere quidem; periculorum enim exitus is fuit, ut ad curationem ex luce, quam dicunt, interdum firma optati exitus spe recurrere fas sit.

Omnibus plane liquet lucem coloratam vim conspicuam in plantas habere, itemque colores alios fructuum maturitatem, alios vitalem herbarum potestatem accelerare; pariterque lucem, etsi colorum expertem, singulari vi praeditam esse, quae valeat ad «bacteria» delenda, vel saltem ad eorum virus minuendum.

Quis enim ignorat solis lumine tuberculosis microbia rapide absumi?

Atqui mira lucis explicatio nos docet lucem ipsam variis motibus constare, quorum sua quisque peculiari ratione agat. Melloni italus auctor est similiter radiantem calorem elementariis radiis esse constitutum refrangibili vi inter se disparibus, ita ut caloris fontes non modo contentione differant, sed et natura et qualitate: radios scilicet emittant varia refractionis vi praeditos, variam possideant thermocrosin (i. e. pictura per calorem), eodem ferme modo quo colorantur, vel varios eliciunt radios varia refrangibili vi donati lucis fontes, quos rubros, flavos, virides nuncupamus. Hac igitur doctrina facile fuit quae in caloris natura sint explanare, eaque cum iis quae in luminum natura habentur ad magnam unitatem redigere.

Impossibile profecto phototherapiae recentes conatus et effectiones heic enucleare; id satis erit, quae recens in re viri docti adepti sint, attingere.

In primis autem occurrit Finsen doctoris nomen, ex Danorum gente, qui curationem hanc in morbos expertus est ceteris medendi facultatibus rebelles. Animadversionibus enim Duclaux et Arloing doctorum, luci vehementissimae potestatem occidendi microbia negantium, eamque tantum vulgaris iubaris radiis chymicis tribuentium, Finsenius luminosorum radiorum actioni studuit, sive qui in sole sunt, sive qui continerentur in lampade illa ex electride, quam «ad arcum» appellamus; idque assecutus est, ut actionem lucis actioni radiorum chymicorum, qui solis sunt, finiret, eamque in certa humani corporis parte circumscriberet. Itaque humani corporis contextus pellucidos reapse esse confirmavit, at sanguinem id efficere ut unice a foventibus, id est a rubris radiis, minime vero a radiis chymicis violaceis, penetrentur; tum enim cum integra est pellis, minimus aut nullus effectus in ea gignitur, vel chymicis radiis in unum locum coactis. Quibus ita constitutis, Finsenius phototherapiam adhibuit in eorum hominum curationem, qui variolis laborarent, ac maiore etiam industria ad teterrimum illum morbum depellendum, cui nomen «lupus»; animadvertitque ex quadringentis ac triginta duobus aegris sibi creditis tercentos et undecim convaluisse, reliquorum valetudinem, vix quatuor exceptis, in melius inclinasse.

Lortet et Genoud in Gallia, Finsenii vestigia secuti, altera periculorum serie certiores fecerunt, diversos solaris luminis radios colore praeditos, orbiculari crystallo densatos atque per idem tempus ad pellem admotos ruborem inflammationemque generasse, quae maiora fierent, prouti radii rubri accederent; altera vero, cum doctores illi eadem ratione et in ordinem ipsos radios tentassent, dissimiles effectus sese obtinuisse; inde arguere liceret radiis coloratis in plurium morborum curatione variam esse actionem. Et de morbis, quos antea memoravimus, a clarissimis illis viris iterata studia iterarunt successus; duplex enim exitus, et microbiorum tubercularium caedes, et quo loco prius infirmus esset contextus, ibi novi contextus generatio, itemque visu integri.

In Italia quoque et in ipsa Roma phototherapiae vacatum est et vacatur; in Germania denique Behlow, Kazlawki manus rei admoverunt ut nervorum infirmitatibus, cutis aut musculorum morbis mederentur; pluribus autem huiusmodi intendere licebit, cum, prouti in optatis est, ars perfecta sit, qua in humanum corpus facilius ac vehementiore vi violaceos iubaris radios adhibere datum fuerit.

FORFEX.

ARABUM MORES (1)

QUAM dimisi ad vos epistolam, quasi in procinctu testamentum conderem, scripsi, festinante tabellario, qui ad provinciae praefectum mittebatur Donnetii mei iussu laturus arcana quaedam scripta, quae quo tendant nescio; si novero, certiores vos faciam. Videtis optime quod a secretis sum veluti campanum aes in turri suspensum. At quaedam, in itinere quae acciderunt, quaeque mores ritumque gentis, et praesertim obviantis manus describunt, praeterire non possum, et iucundum vobis erit ea scire, quippe longe a moribus differunt nostris, multumque distant; quinimo siquando ex vobis quis in haec inciderit loca, habebit in hac epistola quid exspectet, quid faciundum sibi sit, quid facere prosit. Ergo redeo ad occursantem cohortem, quae ignivomarum ballistarum usu se praenunciabat nobis postremis, se praesentem fatebatur occurrentibus primis. Quid? Suspicor notum esse iis Donettium multa potentem; nam ex iis, quae legetis, videbitis apparatum solemnitatis omnino in illum intueri, et propter illum unice factum, quia de praecedentibus nulla penitus cura fuit, quippe ultro ad nos Arabes processerunt.

Itaque ubi proxima facta est manus, quae complebat aerem fragore ballistarum, quas dixi, stetit quasi Donnettio mihique equitantibus obsequium praestitura. Ego vero mihi et equo meo gravius aliquid timebam, quippe ne romore territus repentino hic se devium daret praeceps, meque praecipitem in cursu funderet resupinum. Monuit bonus hospes ne quid periculi timerem ab animali assueto, hortatusque est et bono esse animo, et cuncta notare; se postea quae sermone non intellexerim dicta, gallice redditurum. Itaque narro prout ordo rerum fuit.

Undeviginti erant armati, zona sub pectore coercente acinaces, igniballistulas, gladiumque recurvum. Diversi coloribus indumentorum, praeter pileum, quod singulis album, uniforme, vel in ballistis alii ab aliis differebant. Quod autem unum, idemque in omnibus, erat truculenta facies, omnibus inscripta sceleribus a proditione ad caedem. Frons, oculi, supercilia, subfuscus oris color, hispida et ad ventrem usque promissa barba, crines ad humeros incompti, atque, uti barba, horridi, foedi, confusi, non obviantem amicis missam ad honorem et securitatem cohortem, sed grassantium et occidentium latronum turmam praeferebant.

Exceperunt nos medios, circumdederunt; igniballistae circum tonuerunt, ac tunc, qui caput gentis videbatur, coram propius veniens, laetitiam ostentans, dicere cepit se audivisse de nobis venturis, monuisse insignem, illustrem, singularem, excellentissimum et superexcellentissimum herum suum, qui gaudens, exsultans iusserat obvium illico nobis esse cum servis, qui ab armis illi sunt, uti nos amicos et hospites a praedonibus, ab hyenis, a pantheris, a tigribus tuerentur, domumque ducerent hospitio nobilissimo, ditissimo, sanctissimo fruituros, et cum optimo totius orbis terrarum viro diu, diutius, diutissime mansuros.

Huic Donnettius respondit se grato animo esse quod vir superexcellentissimus ita iussisset, at timere ne id iamdiu iussisset, quia laevum de salute illius nuncium acceperat; tristia, teterrima audiverat. Ceterum, propter eaquod venissent armati ut a praedonibus et a belluis tuerentur amicos et hospites, se gaudere, et offerre argenti pondus, ut e durato labore levarentur potione aliqua, quae reficeret eos ac recrearet. Haec inter crumenam porrexit argento gravem, quam, avidius quam par esset benemorato homini, caput ille latronum porrectis manibus ambabus arripuit, et in fascia illa ad pectus inseruit.

Venit inde ad me eadem, credo, facturus atque dicturus; at intercidit opportune medium in sermonem Donnettius, asserens me arabicae omnino linguae expertem; missum vero a rege Francorum (Di boni! a rege Francorum!) ut... – in his verbis crumenam alteram praedoni, sicut antea, tradebat habendam, rapiendam, plicataeque zonae inserendam – ut... ut... adstaremus cadaveri superexcellentissimi Sidi-Mohammed ubi efferretur.

Praedonum ille magister vix haec audivit, ex animoso et alacri sic repente factus est humilis atque demissus, ut oculis meis vix ego fidem haberem. Tum singultus simulans, simulans lacrimas et gemitus multos, et luctum gravem, iurare per omnes Deos et homines, per omne fas nefasque se tale iussum accepisse ore tenus a vivo suo domino; fortasse aut voce aut similitudine aliqua vultus fuisse deceptum; fortasse vera esse, quae de morte viri superexcellentissimi Sidi-Mohammed-ben-Adbullah, etc. etc. ferebantur; se audivisse dum pergeret ab oppido veniens haec eadem. Quidquid esset, vel esse posset, tutius potiusque omnibus esse susceptum iter prosequi, retro non ferre pedem, domum Sidi-Mohammed viri superexcellentissimi hospitalem adire, ne nox, tempestiva iam, secum trahens belluas et praedones in viam, aliquid triste amicis heri sui viantibus compararet.

Quod nobiscum fecerat dixeratque, cum singulis qui anteibant et fecerat, et eadem iurata et periurata mendax verba protulerat, et pecuniae pondus (hoc erat rei caput et summa) a singulis receperat. Absolutis ergo hisce inanibus nugis, domui succedimus, quam petebamus, multo comitante populo ab oppidi portis ad hospitium. Heredes ipso in limine lintea alba praeferentes manibus, quibus lacrimas (quas ego tamen non vidi, etsi accuratissime perspicerem) exsiccarent profluentes perenni vena, ad nos accesserunt et omnibus testati sunt sacramentis se ex avi morte dolorem altius infixum tulisse; nunc autem aspectu nostro solatos experiri se, nullo iam angi moerore, animo ferme convalescere, quia adventu nostro Sidi-Mohammed optimus maximus (et nescio aliquid grandius) efferretur magna ambitione.

Iam vos animadvertitis me in hisce honoribus, faciente lepido illo Donnettio, principatum tenere; nam coram omnibus, eminus cominus, intus et foris, Gallorum regis legatus ad hoc missus praedicabar, unde magnum nomen, et fama et maiestas et superbia non modo heredibus, sed omni populo pagi, et praesertim oppido. Et iam vespertinae horae crescebant, nitidaque scintillabant sidera in sereno illo Orientis caelo. Nos in platea coram domo stabamus, sedentes super tapetibus uti mos est, et sedentibus pueri servique potiones, queis et sitim levaremus et delectaremus palatum, pleno cornu ministrabant. Admirantibus ceteris, ego cum Donnettio gallice loquebar, ille me cuncta docebat, quae passim circa nos dicebantur.

Tum subito exoritur clamor, luctus infinitus, una voce omnes domi, omnes in platea voces levare lugubres, percutere palmis palmas, nonnulli ante portam conglobari, dum inter quasi rixantium audiebatur strepitus. Assurgimus, et mihi Donnettius: — Ne credas; caeremonia mendax est. Qui domi sunt irruunt in vespillones efferentes cadaver quasi latrocinentur; qui foris sunt irruunt, ut vides, elatis pugnis, porrectis baculis, districtisque gladiis in vespillones pariter, vetantque efferre. Neutri credas. Heredes optant liberare domum de incom-

(1) Cfr. num. XIII.

digitisque ita motis, ut porrecti, non plicati, in palmam vertant, idque quo citius possint ingeminet? Id vero minime ad hortatum, ut quis accedat, converti potest; nam quem precamur, aut hortamur, aut iubemus accedere non hoc gestu, sed fere contrario invitamus; non enim extendimus brachium, sed eleganter contrahimus, palmam non supinamus in caelum, sed in terram; idem autem est digitis porrectis motus atque plicatis. Quid est igitur hoc, ut caelo digiti manusque salutantium pateant, terram invitantium digiti manusque respiciant? In adventantem exspectatum, incundissimum, cuius desiderio premimur, occurrimus porrectis ulnis, protensis brachiis, quasi cordis excepturi, quasi optantes ut pectori nostro inseratur adveniens, meditantes amplexus et oscula, quae postea miscemus. Quid est hoc suavissimo genere, quo nil urbanius apud nos, nihil dulcius, quo non parentes in liberos, non avi et atavi in nepotes utuntur, quo amici fruuntur, quo odia inimicique tenentur, quo concessi, quo fratres, fruuntur, quo venerationem, quo vel vita functis ostendimus, quo imaginibus, simulacris, exiguis denique, siquae ex illis supersint, quid alto sentimus animo tum absentibus, tum praesentibus, tum nobis, tum reliquis et volumus et intelligimus significatum? Quid est hoc salutationis genus, quod neque ingratis Manibus, neque Numini ipsi, Superisque, qui in gloria sempiterna sunt, credimus non invisum?

Hinc ego credo altius aliquid esse in salutationis instinctu, quod longe praetergreditur illa dogmata a naturalis rationis indicta, qui in rem scrutandam incubuerunt. Qui quidem salutationem bifariam dividentes, nempe in eam, quae attactu gaudet, et in eam, quae attactu caret, illud constituunt, nos ideo salutare, ut aliquid gratum ac deliciosum odore, halitu, tactu salutatis faciamus, in salutatis excitemus.

ALOISII CLASII

LUSUS PASTORALES

XIII.

Pelidus ad Alconem Thyrsis: Quam dulce palato,
Alcon, sapiunt haec tua poma meo!
Pace tua, responsa dabat contrarius Alcon,
Poma tui ruris sunt mihi grata magis.
Propositumque adeo pastores ambo tenebant,
Ut prope deficeret, lite manente, dies.
Ergo age (concordes:) quis nostrum vera loquatur,
Iudicet Elpinus, siliqua negare nefas.
Tum praegustatis amborum fructibus ille,
Consilii prudens, talia verba cito,
Et tacuere, viro litem dirimente: In utrisque
Par est dulcedo, par in utrisque sapor;
Poma sed alterius grata hoc mage repperit alter,
Quod mage res, nullo parta labore, placet.

XIV.

Aegle vicinam nova solaque adiverat urbem
Ex lare, vili alga texto et arundinibus.
Nescio quae vidit; non nescio at inde reversam
Aegre ad natalis rustica tecta casae.
Ex illo cruciat sese usque et macerat intus,
Amissas inhians divite in urbe moras.
Fastidit pecudes, fastidit ovilia nota,
Et vitae inclamat fata inimica suae.
Atqui egomet cives, caetumque urbemque perosos,
Cerno haec interdum per loca amoena gradi,

Optime vero; at obstat nos eodem prorsus munere a salutatis rependi, nec minus dare quam ab iis accipere. Numquid qui salutat, ideo salutat quia delectari odore, tactu, halitu desiderat? Unusquisque se indice rem facile expediet.

Relictis itaque atque amandatis iis, quae minime rationi factisque respondent, et rei causam dum quaerunt, sensus in locum animi subdunt, dignum sapiente credimus ea potius notare signa, quae et salutationis et benevolentiae manifestationem praebent.

In insulis, quae Mariannae nuncupantur, maximum ostenditur obsequium, et benevolentia maxima si viri, si personae cuiusvis, ad quam salutaturi accedimus, abdomen levi vellicatione confricemus. In regione Nova Guinea Koiarii populi pro salutatione habent si collo dent circa brachium, mentoque blandiantur manu. In Zambesi fluminis litoraneis ripuariisque regionibus salutem dicit amico qui apertas supinasque eius manus apertis percutit palmis. Arabes, qui Petraea e regione sunt, salutatiois modum habent, si quis genas ad amici genas adiungat, nullo tamen osculo, nullo amplexu. Ainoi, qui mutua diu consuetudine et aspectu caruerunt, ubi primum obviarint, caput in humerum amici inclinant, et qui senior ex duobus capiti amici inclinato manu blanditur, dein brachio, digitis denique quasi demulcens, nec tamen inter haec verbum, aut exclamatio, prout in quibusdam tribubus Canadensibus. Quis ignorat apud Esquimenses magnum salutationis decus esse in demulcenda barba tum accedentis, tum propria, idemque in peragendo quoad nasum? Apud Asiaticos, praesertim qui aequum incolunt, amplexus in more est. In amplexus taciturnos ruunt Australiani, et idem apud Bourke ad Darling flumen. Biluchi vero longius rem trahunt, quippe primum vicissim humeris imponunt manus, tum plurima quaerere ritu, a quo nec decedere licet, quoad valetudinem, domum,

Et petere hinc animo solatia. Nunc ego pastor,
Utpote contentus saltibus hisce meis,
Haud valeam mihi tale bonum confingere mente,
Quod, praesens, oneri est; absit ubi, excruciat.

XV.

Splendor amatae urbis perquam pulcherrimus esto,
Dicitet hoc Aegle, iure; at mihi nihil.
Esto bonum, toto quo non sit maius in orbe:
Id, quum non habeo, nec cupio, haud cupio.
Illi, quam certe ... spe delusit inani
Stultus amor patriae linquere dulce solum,
Pascere lanigeras sors iucundissima porro est,
Et pulchra ante alias est mea parva domus.
Iam procul a caro me nunc abduxerit error:
Forsan et est humilis quae mea vita latet,
Urbeque superba nihil plus forsan paupere tecto;
Ex ... meo si tamen exoritur
Dulcis et alma quies, pastor nil caetera curo:
Sim felix, vera est dulcis et alma quies.

XVI.

Illis marginibus, qua certo limite campus
Contingit callem, fertilis arbor inest.
Infelix! hominum crebris obnoxia furtis
Nil, nisi quas frondes dilacerentur, habet.
Singula poma suae superimpendentia fronti,
Mitia vix, aufert qui tenet inde viam.
Iste rapit florem, ramum secat ille comantem,
Temporaque ablatis cingitur exuviis.
Verum illas inter rupes, atque ardua saxa,
Est nulla humano qua via trita pede,
Altera quam placide secreta arbuscula degit!
Quam bene tuta loco permanet, et vegeta!
Integra cum foliis servat sua poma quotannis,
Ac, si nota minus, sorte beata sua est.

familiam, loca; quibus ubi rogatus satisfecerit, eadem quaerit. Hisce absolutis, libero fas est uti inter amicos colloquio. Apud Latinas omnes gentes commune salutationis est indicium dare, inngere dextras, quo vel maiores nostri antiquitus utebantur, idque erat tum amicitiae sponsio, tum salutatio. Unde illud in VIII Vergilii:

... mihi mens iuvenili ardebat amore
Compellare virum, dextraeque adiungere dextram.

Id porro et apud Massaios, et Wanikas, et Abos in Africa media, et ad Nigrum flumen habetur. Iungunt Angli mutuo dextras, at eas pariter quatiunt, quasi dolore, si quis fuerit, signum fidei ponatur. Papuasiae incolae digitos uncant dextrae manus, iisque digitos laevae manus inserentes, quasi appendunt, quod idem signum mutis commune est, si quando nuptias, concordiam, pacem foedusque percussum voluerint indicare. Sinenses et Iaponenses, delicatissimi, simulant manuum coniunctionem, non attingunt, propriamque excutiunt. Sunt qui pro salutatione genuflectant, sunt qui unguiis leviter fricent palmas, sunt qui has naso scrutentur, quasi odorem quaerant, sunt qui multis vellicationibus pectora, humerosque et brachia mulceant. Sunt denique qui et oscula misceant et amplexus; apud quosdam ad genas, apud quosdam in fronte, apud quosdam ad labia, quasi in os amici spiritum effundant suum, et spiritu amici aspiratione potiantur.

Obsequium grande est manus deosculari, quod nos et viris auctoritate gravissimis, et matronis, et parentibus nostris solemus loco salutationis praebere.

Quae tamen omnia difficile dictu est, undenam emerserint; at semel in usu recepta perdurant.

P. ALEXIS.

Natura saepe ad laudem vel ignavos impellit.

LACT. lib. 3.

XVII.

Si prius, aurati quam cornua sole calescant
Arietis, aspirat lene tepens zephyrus,
Protinus, ut tenera est, nudis circumdare ramis
Laeta novas frondes arbor aprica solet.
Sed domitus nondum ex algentibus Apennini
Culminibus Boreas ecce repente redit.
Arbori et illum urit nascentem frondis honorem,
Quo temere ornavit se nimis ante diem.
Vere novo aprilis collem genitalibus auris,
Prataque foecundat: tunc faciem siluae
Amissam reparant, tunc omnis germinat arbos;
Solum arbor poenas illa superba luit.
Nuda manet, quaeque optarat prima edere germen,
Ultima vix germen, serior una, dabit.

XVIII.

Frigidulis auris, in summo colle, venustus
Gaudebat nitidas explicuisse comas
Iam flos, quum gelidis Aquilo furibundus ab oris
Impulit ac tenerum stravit humi calamum.
Unde, novo erumpens vel formosissimus anno,
Labitur inferius, qua esset aprica mora.
Hic vero exposito, dum fervet Sirius ardor,
Lethalis macies abstulit omne decus.
Ima petit tandem, qua se inter saxa refringit
Rivus: at inclemens is quoque rivus erat;
Quippe olim tumefactae undas, infregere misellum.
Hem, tenor est vitae flosculus ille meae!
Nec meliora manent annorum fata meorum:
Si aerumnam fugio, mox nova pone subit.

(Ad proximum numerum).

Latine vertit IOANNES BATTANIUS (1).

(1) Interpretationem hanc iura proprietatis tuentur.

SOCIIS MONITUM

Socii, qui ad nos litteras miserunt in commentarii bonum aliquid hortantes ne credant, quaesumus, spreta a nobis eorum consilia, quod interdum epistolis responsum minime dederimus: temporis enim angustiae prohibent quominus hoc modo singulis satisfaciamus. Pro certo contra habeant eorum verba magni apud nos esse, nosque sedulo propositis ab ipsis rebus intendere.

Itaque qui, arrepta occasione ex scripto P. d. V. « de Paschali curru et Columba Paschatis Florentiae » cum sequenti A. Fumi scripto conlato « de Divina Spiritus repraesentatione apud Urbevetanam civitatem », certiores fecerunt se aegre ferre plura eaque amoena et decora in operculi pagina inseri, quae, cum totius anni numeri in volumen collecti fuerint, operculo ipso ablato, amittantur, sibi persuadeant nos, re perpensa, ad ipsis morem gerendum esse proclives. Quid autem de capite, quod « Per Orbem » inscribitur, orbis terrarum eventus praecipuos recolente? Ne maioris momenti argumenta praetermittantur ipsum etiam commentarii corpori, ut ita dicam, adiiciendo, menstruum efficere in animo est. Priusquam vero mutationem hanc aggrediamur, socios omnes ad suam sententiam proferendam vocamus. Numerus plurium diiudicabit!

Vox Urbis.

PER ORBEM

Terrarum mariumque faciem peragrasse quaquaversus, homini, novarum semper rerum curioso, satis non est: novas ideo quotidie perstruit ille machinas, ut abyssos investiget, quae sub aequore immenso latent, utque spatia ventis permissa ipse quoque tutus dimetiatur. Recentissimi ad rem contendere Galli, qui una eademque die Cherbourg in portu subaqueam novam navem, *Tritonis* nomine distinctam, immergebant in fluctus; Sancti Claudii autem in Lutetiensi suburbio aeronavem a Dumont cive constructam certum statutumque iter pertentantem admirati sunt. Periculo aderant iudices multi, et Rolandus Bonaparte, et Bouquet, et Cailletet, et Deutch, et Voulx: praemium enim quinquaginta libellarum millium, si res bene cessisset, erat auctori decretum. Igitur Sancti Claudii e platea aeronavis ascendit, Longchamps super agros late patentes pluries ivit atque redivit; deinde, ut praevia pactio iubebat, Eiffelianam versus turrim volatum, multitudine plaudente, direxit. Verum breve gaudium, fluxaque laetitia! Dum enim turrim petit, flante vehementius quam par erat vento, aliquid in navis machina fractum vel exturbatum suo e loco est. Impossibile inde prosequi iter, ipsumque aeronautam mala mors perdidisset, nisi ille, minime animo resolutus, dum Boulogne ad Sequanam oppido imminet, mucrone admoto globum feriisset, qui statim, emisso aere, quo erat repletus, aequo descensu in arbores cecidit. His casibus media hora et amplius absoluta res; at, cum reditus imperfectus evasisset, praemium non collatum: verum Deutch ille, qui aderat et fuerat rei patronus, de conamine amici optime auguratus, periculum iterum parat, suaque pecunia vadem expensarum se dedit.

Tutiusne tamen aëreum quam maritimum iter? — Nescio plane quid sentiam, cum videam post ea quae enarravi in Germaniae litore classim paene instrui pro tuenda via, quam, ut quotannis assolet, Wilhelmus Caesar nordicum per mare aggrediatur. *Hohenzollern* imperiale navigium auro fucatum candidoque fulgens colore, omnibus vitae leniter ferendae commodis completur. Caesare invitante itineri aderunt poetae comptissimi, peritissimique pictores, qui pulcherrima quaeque occurrentia versibus aut coloribus reddant; aderit tibicinum selecta manus, qui iterfacientium aures numeris quam suavissimis mulceant. Tutelae erit *Niobe* bellica navis; commerciis autem communicandis naviculae tres subsequentur; *Sleipner* denique, scapha agilissima, per glacies, perque arctos nimium sinus tute Caesarem deferet. Hoc ritu, hac custodia Norvegiae litora Wilhelmus investigabit, atque torridos hos dies per frigidum mare miti temperie deducet.

Laudo plenum prudentiae consilium tibicines in navem advocandi; eos enim recens experientia marinis itineribus utilissimos docuit ad naufragos sospitandos. Num quod eorum concentibus Neptuni irae molliantur, fluctusque tumentes, uti de Arione fabulati sunt poëtae, dissolvantur in quietem? Haud hoc adamussim, sed similia quaedam *Araldus*, americanus diarius, tradit. *Gunkawk*, navis voluptuaria, Neo-Eboracensi e portu viatoribus referta, voluptatis causa undas persulcantibus, erat profecta. Cum vero millesimo vix passu a litore abfuisset, in scopulum repente incidit, fractaque carina hiantem per forum fluctum excepit, ita ut brevi demergenda videretur. Viatores insano metu perculsi cucurrerunt ad pontem, ut innatantes globos et spiras ex gummi certatim diriperent. Lucta belluina fere inde orta; mulieres et pueri sese iam iam a multitudine oppressos, direptasque sibi pugnis et calcibus salubres illas spiras viderunt. Nautis vero ad tutelam surgentibus datum est tandem furorem aliquanto compescere, cum repente navis praefectus insolitum consilium amplexatur. Tibicines media in navi conducat, dumque navem paulatim fluctus obruunt, iubet quam laetissimum ludere concentum. Obstupefacti tam firmo animo naufragi ac sui metus momento temporis obliti, in loco steterunt, ita sane ut spatium tandem esset naviculis omnibus, quae tantum discrimen a litore viderant, ad eos cito cursu accedendos sospitesque recipiendos.

Ab America ad Russicum imperium: iuvat enim a Nicolao imperatore humanitatem atque gratiam in puerulos discere. Ipsi enim per viridarium *Peterhoff* ambulanti puerulus occurrit, custodis cuiusdam filius, atque: — Pater — dixit — mihi indigitavit te esse Caesarem. Si vera docuit, multos tu aureos habeas oportet. Visne et mihi aliquot dare? — Caesar puerili audacia perculsus stetit, at nulla ira commotus, immo benignissime puerum adloquens sciscitatus est: — At, cum dedero, quaeso, ad quid uteris? — Ille statim: — Emam Russicam historiam, quam Lomikoff scripsit. — Multum igitur tua interest historia nostra? — Ultra quam dicere possum, Caesar. Bella praesertim enarrata perlegere iucundissimum mihi est. Pater enim meus, antequam ad viridarii custodiam adlectus esset, stipendia fecit, brachiumque contra Turcas pugnans amisit. Cumque adolevero et ego miles ero, et brachium amittam; at post multa hostilia brachia praecisa.

Haec dicere non est quam laetus Caesar audierit, qui puerum attollens ulnis amplexatus est paterno affectu, patrique accurrenti: — Ne timeas — inquit — minime mihi puer taedio fuit; sed potius gaudio. — Cumque aliquantulum siluisset: — Puerulo huic — subdidit — educando ego provideam. — Stetitque Caesar promissis; nam postero die rescripto edito statuit, ut puer, quum provectiorem aetatem assequutus fuerit, in iuvenum tironum collegio locum ex imperiali aerario sit habiturus.

Valuerunt haec puero emendi bellici libri ingenua vota; contra vero Londini Ioannes Sbath heredibus multa pecunia cessit, ex Bibliae cuiusdam venditione. Ioannes enim ille e sacerdotibus anglicanis regiae domus cubicularius senior fuerat: quinimmo Victoriae reginae atque Alberti principis nuptiis benedixerat. Quae quoties laetus commemoraret facere non poterat, quin studio animi percitus lacrimas effunderet. Victoria itaque horologium gemmis multis pretiosum tunc illi volebat dono dare; at pastor donum detrectans maluit Bibliam habere sacram, qua tacta fidem vicissim sibi regales sponsi sacramento dederant. Concessit precibus regina, suique ipsius effigiem libro adiecit. Mox autem multis annis plenum senem commune fatum sustulit: heredes bona eius publicavere. Ea inter Bibliae volumen auctioni propositum unius libellae tantum pretio; at auctus quam brevissime inter emptores eius possidendi stimulus, ita ut ad quinquaginta supra mille anglicarum libellarum pretium ascenderit. Subdito fidelissimo qui parvum thesaurum tanta pecunia emit nunc Angli optimates haud parum invident.

Viator.

VARIA

Ioci.

Nos ab amico maledico sospitet Deus!

Nicostratus, uxore ducta, ab amicis defecerat. Cum quidam ex collegis productam illius miraretur absentiam, de eo cum Caninio querebatur. Tum Caninius: — Ne mireris; uxorem duxit, atque ideo nobiscum versari non potest. — Cui collega: — Quodnam sponsae nomen, et quaenam gens? — Percontanti ita reddidit mordens Caninius: — Sponsae nomen est: Dos quingentarum millium libellarum; generis cognomen non memini. — Et abiit frustulum carnis Nicostratianae dentibus quatiens.

P. d. V.

modo foetore cadaveris; qui sunt in platea obstricti beneficiis olim defuncto, atque ideo, ut mos est, hic non sponte, quasi vigiles, nocte dieque excubias agentes, ad sua desiderant remigrare negotia, quod facere, adhuc [illegible] domi cadavere, esset nefas, aut saltem facienti indecorum. — Et res quidem iuxta Donnettii verba fuit; nemo enim ex tot furiantibus vespillones digito, halitu attigit, et simulacrum pugnae innocentis ipso in limine cecidit. Interea funalia passim distribuebantur, et facibus omnia lucebant, atque agmen longum instruebatur in necropolim. Flammae vincebant late tenebras, nobis fere ultimus locus in agmine, quod honorificum est. Frequentes spectorum cohortes, at, melius, globi, agmini inserebantur chely, cithara, tibiis, fidibus, fistulis, sambucis [illegible] lugubre edentes; ultimum cadaver in feretro portabatur sacerdotibus praeeuntibus et subsequentibus, qui semel [illegible] Meccae sanctuarium adivissent. Quos ego vespillones tradideram, consanguinei erant, qui de [illegible] humeris feretro decertabant; nunc autem [illegible], inde beneficia [illegible] et [illegible] reliqui. Exanimum [illegible] calidam [illegible] subito post mortem involutam [illegible] quae omnis [illegible] redderet in regione mortuorum. Stabat interdum funebris pompa, at feretrum et sacerdotes medii procedebant, ut quibus esset modus vel sustentandi vel [illegible] fortunae; et ius haberent ad notitias [illegible]. [illegible] ventum est, nepotibus sequentibus [illegible] lacrimas, inter amicorum brachia prae dolore fere [illegible] (ut nunc quidem fidem [illegible]), et ubi ad fores [illegible] constiterunt, illic sacerdos dixit, pronuntiavitque de illo ponte mirabili, quem Mahometus pro suis super Tartareas regiones liquefacto vitro et liquido metallo [illegible] per quem boni quasi pernix [illegible] equi, improbi quasi testudines lentae transeunt, in inferna lapsuri et arsuri, plerique quippe in [illegible] acie novaculae latior. Heu testudines infelicissimae! Plura similia tradidit in illud [illegible] affirmaret Sidi Mohammed-ben-Abdullah-ben-Abubekre confecisse iter illa vectus equa *El-borak* (*hoc est: fulmine*), quam propheta carissimis suis lectissimisque tantum tradit; nulli hominum enim, praeter prophetas et electos, illa conceditur. Post haec in foveam cadaver manibus demissum est, superiectaque humus, et interea nepotes pro porta steterunt, et semilabentes, et sustentati ne laberentur uti prius, manus porrigebant adstringendas singulis e loco exeuntibus. Quod ubi absolutum est, facti repente hilares et robusti nobiscum una domum remearunt, funebre cum hospitibus adituri convivium, quod nuptialis coena dici potuisset, coecis musice facientibus, ascendentibus et amicis ad plenum se ingurgitantibus bellariis et obsoniis opipare praeparatis. Maxima noctis parte consumpta inter epulas laetosque sermones, digredimur aliquid quietis petituri in tentorio, quod homines nostri in aditu oppidi constituerant, mane summo in Bey-[illegible], praedium ingens in montanis Donnettio proprium, trium horarum itinere perventuri.

Haec ego vobis in ipso tabernaculo scribo; somnus enim, quanam de causa nescio, abiit a palpebris meis, nisi forte sit illa potione kaffei mirifica, qua in coena, non usus modo, sed fortasse et abusus sum. Undenam iterum epistolas ad vos mittam? Num et mittere potero? Futurum in gremio Iovis, inquit Homerus. Coniectari liceat, quippe secundum sapientiam est. Futurum meum, quia in capite insanientis est, nemini coniectari fas erit. Exspectate igitur donec et velim quae possum, et possim ea quae voluero. Valete.

A. Vieillot.

Avaritia senilis vituperanda est maxime: potest enim quicquam esse absurdius, quam quo minus vitae restat, eo plus viatici quaerere?

Cato.

ANNALES

In Sinis pax - In America aemulationes innovatae - Transvaalianum bellum - Novae expeditiones in Aden.

Publicam Pechini urbis vigilantiam Sinensium magistratibus iterum commissam tradunt, idque pace regnante factum, quae feliciter restituta ubique in civitate viget. Sociorum copiae, quae iam proficisci coeperunt, ante mensem omnino recedent, atque in Ci-li provincia vix cohortes nonnullae derelinquentur, sive ad legatorum aedes, sive ad ferrearum viarum tramites custodiendos. Pendent adhuc de vectigalibus augendis initae negotiationes, obstante praecipue Anglorum legato, cui timor vehemens est, ne iis nimium auctis, suae gentis negotia reliquum per imperium pessumdentur.

Sed Coream in peninsulam novae quotidie Iaponensium legiones appellunt, ut sua loca, quae iam occupaverunt, nordica teneant, et Russorum conatus omnes motusque ad peninsulae fines constanti intentaque mente perscrutentur. Russi invicem Mongolicas terras relinquere in dies differunt, detrectantque, neque Anglicis minis territi videntur, quibus ingratum quam maxime fuit, eorum cohortes nunquam ab occupatis finibus hactenus recessisse. Angli igitur, ut a belli usque initio, palam magis Iaponiis favent, Iaponiique Anglos officiis persequuntur; notaque digna res fuit, Gasclee imperatori, Tien-tsin ad urbem reduci, nullius copias honoris causa occurrisse, praeter suas a legione Hong-Kong, atque Iaponensium legionem.

*

Ex Bonearensibus diariis novam bellicam nubem coalescere credendum est; scribunt enim, non obstantibus initis iam secunda fortuna pactionibus de armis non augendis Chilenos inter et Argentinos, esse tamen illis consilium novas loricatas naves exstruendi, ac duo secundi ordinis navigia leviora ex chalybe. Argentini itaque, ne sese vicissim aemulis infirmiores videant, idem augmentum pro sua classe cavendum censent: infelix sane aemulatio, quae Latinas gentes per Americae inferioris oras tam saepe dementat!

*

Ceteras terra marique publicas res aestus fervores in pacem plerumque enervarunt, nisi forte Africae ultimis in oris. Quamquam ibi quoque remissius aliquanto utraque ex parte bellum ducitur. Sunt et qui huiusmodi condiciones belli non tam eas esse putent, quae appareant. Tradunt enim cautum passim ab Anglicis censoribus, ut ii nuntii tantum evulgentur, qui aut leves advelitationes aut Anglicas victoriolas edoceant.

Ceterum Boeri post communicata iterum cum Krüger praeside, cuius uxorem e vita cessisse telegraphus monuit, atque inter sese consilia, post innovatas frustra cum Kitchener ipso negotiationes, bellum prosequendum concordi animo omnes censuerunt. Itaque vias congressi ubique Roodeport ad loca, sive Florida ad urbem circa Iohannesburg, vehes ferreas Pietersburg versus iter facientes devias fecere; Sheppers dux, ipsa in Anglica colonia, Maraisburg urbis multas domus igne delevit, Dewet autem Brandfort in finibus discurrit. Angli contra Shalkbulger uxorem, qui rem Transvaalianam publicam in praesenti moderatur, captam fecerunt inopinato adeo congressu, ut ex eorum manibus maritus ipse et Steyne praeses vix effugerint.

*

Aden, in nordica orientali Africa, pariter fervent contra Anglos odia. Itaque horum legio mox profecta est, ut oppidum a Turcis exstructum suae ditionis regione solo aequaret.

Poplicola.

PUBLICI PER ORBEM COETUS

LEGIBUS FERENDIS

In **Anglia** de regii iureiurandi formula rogatio, ut verba expungerentur in catholicam religionem iniuriosa, approbata est. Approbata pariter summa expensarum pro vertente anno eroganda.

In **Argentina republica** Wenceslaus Escalante agrorum cultui administer summus advocatus; Marcus Avellaneda aerario gubernando adlectus.

In **Belgica** populi legati oblatam iterum rogationem de aleatoriis domibus Spa et Ostenda quoque in urbibus abolendis, ratam habuere. Dum autem summa expensarum pro pueris erudiendis examinatur, Damblaux, socialistarum legatus, contumeliis regium nomen lacessivit: tumultus inde ortus maximus, qui vix interrupta sessione compositus est. Dies indicta ad optionem, qua cavendum esset utrum ad Congo flumen colonia derelinquenda an occupanda, in decem annos prorogata.

In **Dania** administrorum collegium, cui De Sehested praeerat, oblatam regi suam recedendi voluntatem ratam vidit. Deuntzer innovandi collegii munus commissum.

In **Gallia** de infortuniis laboris manuum causa contingentibus lex apud municipes innovata. Immutatio autem favet opificibus Gallis aut advenis, qui post infortunium e Gallia profecti fuerint.

In **Iberia** Moret ut coetui legislatorum praesis electus. De aeris alieni Iberici legibus non immutandis Urzaiz, aerarii administer, maximas sponsiones dedit.

Scriba.

AENIGMATA

I.

Syllaba praegreditur monstratque sequentia clamans.
Altera habentibus est, varians, agitur geriturque.
Iunge: Latina aderit dea, cuius et «omnia munus»;
Certe digna erat haec vel carmine Sulmonensi.

II.

(Permutatio vocalium)

Visere, lector amande, velis nymphasque deasque?
A ridet speculo lympharum, blandus, amoenus.
O patet in numeris, terraque, marique librisque.
U sacer est divis, per murmura fontis aquarum.

A. E. De Druffel.

Ex sociis qui utriusque aenigmatis interpretationem ad commentarii moderatorem miserint intra duos menses, unus sortitus gratis accipiet opus novissime editum, cui titulus:

PETRI ANGELINI
LOLLIUS
SIVE DE PROVECTA LATINITATE

Aenigmata a. IV, n. XI proposita his respondent:

1) Grave-do 2) A-sinus.

Ea rite soluta miserunt:

Ed. Bianco; Fr. Xav. Reuss; Th. Vinas Sch. Piar., *Romae* - Ios. Crosatti, *Poiano ad Veronam* - Guil. Schenz, *Ratisbona* - Princ. Gordon, *Mancunio* - Valentinus ab Aletrio, *Tusculo* - Herm. Gini, *Taurinis aquis* - Ad. Skrzypkowski, *Swinice* - I. Szymaitis, *Opitoloki* - Hild. Guepin, *S. Dominico de Silos, ad Burgos* - Mich. Vidal, *Palma in insula Maiorica* - Fr. Sallaris Sch. Piar., *Sabadello* - W. Matloch, *Maja* - Car. Stegmüller, *Sabaria* - Iul. Sernatinger, *Dresda* - Ad. Huza, *Grybovia* - Collegium Sch. Piar. *Stellae* - P. Garrone, *Pezzana ad Vercellas* - Ign. Aguilar, *Moralia* - Ver. Cariolato, *Vicentia* - Alois. Cappelli, *Senis*. - Ioan. Battanius, *Volaterra* - Lud. De Rubeis, *Iguvio*.

Sortitus est praemium

W. Matloch,

ad quem missum est:

AD LEONEM XIII

Carmen Iosephi Di Gennaro, graece, latine, italice.

Sponsor: Ioannes Baptista Ciampi, iurisperitus.

Romae - Ex Officina Forzani et Socii.